
پرورش خلاقیت به کمک بازی‌های وانمودی

نویسندگان

دروتنی جی. سینگر - جروم ال. سینگر

مترجمان

دکتر حمید علیزاده - علیرضا روحی

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۳۸۸

پرورش خلاقیت به کمک بازی‌های وانمودی

نویسندگان: دروتی جی. سینگر و جروم ال. سینگر

مترجمان: دکتر حمید علیزاده و علیرضا روحی

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۸۸ - شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرین

مدیر تولید: مختار صحرانی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری، بین خیابان دانشگاه و خیابان لورینجان، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، شماره ۱۳۳۲، تلفن: ۶۶۴۹۷۳۸۶، نورنگار: ۶۶۴۹۷۸۱

تهران - ۱۳۸۸

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

- پیش‌گفتار ۱۱
- مقدمه ۱۳
- گفتاری با والدین ۱۴
- گفتاری با مربیان ۱۵
- رشد مهارت‌ها به کمک و انمودسازی ۱۷

فصل اول: فواید و انمودسازی برای کودکان ۲۱

- اهمیت و انمودسازی ۲۴
- فواید ویژه و انمودسازی برای کودکان ۲۵
- آیا و انمودسازی خطر هم دارد؟ ۲۹
- آیا و انمودسازی را می‌توان آموزش داد؟ ۳۰
- اشتباه‌های متداولی که در بازی‌های تخیلی تداخل ایجاد می‌کنند ۳۱
- رویکردها به و انمودسازی ۳۳

فصل دوم: فواید و انمودسازی برای بزرگسالان ۲۸

- خاطره‌های دور ۲۸
- رؤیاها ۲۹
- خیال‌پردازی‌ها ۴۱
- با عالم کودکان همراه شوید ۴۳
- قبل از شروع ۴۴
- سخنی با والدین ۴۶
- سخنی با مربیان ۴۷

فصل سوم: حرکت و وانمودسازی ۴۹

فعالیت ۱: بازی‌های انگشت ۵۳

- ۵۳ تمرین برای انگشت.
- ۵۳ شمارش انگشتان.
- ۵۴ یادگیری نام انگشتان.
- ۵۴ حلقه‌های رنگی.
- ۵۵ نقاشی انگشتان.

فعالیت ۲: وانمودسازی انگشت ۵۵

- ۵۶ نمایش موش و گربه.
- ۵۶ بیا با هم دوست باشیم.
- ۵۶ سگ مرا دیده‌ای.

فعالیت ۳: بازی‌های دست ۵۷

- ۵۷ بازی‌های عروسکی.
- ۵۷ دست‌ها قابلیت‌های ویژه‌ای دارند: کارهایی که دست‌ها انجام می‌دهند.
- ۵۷ لمس کردن.
- ۵۸ دست راست، دست چپ.
- ۵۸ سایه انگشتان.

فعالیت ۴: پاها و انگشتان پا ۵۹

- ۵۹ انگشتان جنبان.
- ۵۹ راه رفتن روی پنجه پا.
- ۵۹ انگشتان انبری.
- ۶۰ پا روی خط.
- ۶۰ رد پاها.
- ۶۱ بازی موانع.
- ۶۲ بیان احساسات با کمک پاها.

فعالیت ۵: همه من: کل بدن ۶۲

- ۶۲ بازی درون جعبه.
- ۶۳ نرمش بدنی.
- ۶۳ رقص.

فصل چهارم: زندگی و بازی با حواس ۶۵

- ۶۸ قابلیت‌های تخیل
- ۶۹ فواید مهارت‌های تخیلی

فعالیت ۱: لمس کردن ۷۰

- ۷۰ حس کردن با نوک انگشت
- ۷۰ تغییرات دمایی

فعالیت ۲: بوییدن ۷۲

- ۷۲ قفسه بویها
- ۷۲ آموختن از راه بوییدن
- ۷۲ آزمایش‌های آشپزخانه‌ای

فعالیت ۳: چشیدن ۷۳

- ۷۳ سینی چشایی
- ۷۴ سرگرمی در آشپزخانه

فعالیت ۴: شنیدن ۷۵

- ۷۵ گروه خودکفا
- ۷۵ بازی‌های حدس‌زدنی
- ۷۶ صداهای خارج از خانه
- ۷۶ صداهای ضبط شده
- ۷۷ صداهای حیوان‌ها
- ۷۷ صداهای شب هنگام
- ۷۷ تلفن

فعالیت ۵: دیدن ۷۸

- ۷۸ یرتاب توپ با چشمان بسته
- ۷۸ رنگ‌ها
- ۷۹ گردش برای تماشای جاهای دیدنی
- ۸۰ پیداکن
- ۸۰ بازی‌هایی با عدسی
- ۸۰ چشم اندازه‌ها

فصل پنجم: تغییرات جادویی (یادگیری درباره خودمان، دیگران و دنیای اطراف) ۸۱

فعالیت ۱: آگاهی هیجانی - عاطفی و حساسیت ۸۵

- نشان دادن هیجان‌ها با حالات صورت ۸۵
- نشانم بده ۸۶
- بیان نقش حیوان را بازی کنیم ۸۶
- سبد کلاه‌ها ۸۷

فعالیت ۲: تغییر شکل دادن ۸۸

- کوچک مثل توپ، بزرگ مثل غول ۸۸
- بادکنک ۸۹
- شکل‌تان را تغییر دهید ۸۹
- شعبده‌باز ۸۹

فعالیت ۳: رشد توالی ۹۰

- چهار فصل ۹۰
- هواپیماهای در پرواز ۹۲

فصل ششم: شعر، ترانه و داستان: راهی برای ابراز خلاقیت ۹۵

تشویق ابراز خلاقیت ۹۸

فعالیت ۱: شعر ۱۰۰

- شعرهای حرکتی ۱۰۰
- تصنیف ۱۰۱

فعالیت ۲: سرود ۱۰۲

- موسیقی‌های حرکتی ۱۰۲
- ترانه‌هایی برای خواندن و نمایش دادن ۱۰۲
- موسیقی متن ۱۰۳

فعالیت ۳: داستان‌ها ۱۰۴

- داستان‌های آشنا و محبوب ۱۰۴
- گسترش تمرین ۱۰۴
- نمایش عروسکی (خیمه‌شب بازی) ۱۰۵

فصل هفتم: نقش‌هایی برای بازی: قصاب، نانوا، شمع‌دان ساز ۱۰۷

- فواید بازی‌های ایفای نقش..... ۱۱۰
- شناسایی مشکلات در بازی‌های ایفای نقش..... ۱۱۱
- بزرگ‌ترها چگونه می‌توانند به این بازی‌ها رونق دهند..... ۱۱۲

فعالیت ۱: بازی‌های محلی ۱۱۳

- مدرسه بازی..... ۱۱۳
- نقاشان ساختمانی..... ۱۱۴
- خرید کردن..... ۱۱۵
- کتابخانه و قصه‌خوانی..... ۱۱۶
- بازی دکتری..... ۱۱۶
- ماشین‌شویی (کارواش)..... ۱۱۷
- رستوران..... ۱۱۸
- ادارهٔ پست..... ۱۱۹

فعالیت ۲: بازی‌های انفرادی ۱۲۰

- گزارش‌گر روزنامه..... ۱۲۰
- سفرهای کوتاه در طبیعت..... ۱۲۱
- باغبان..... ۱۲۲

فعالیت ۳: بازی‌های ماجراجویانه ۱۲۳

- زیردریایی..... ۱۲۳
- فضاپیما..... ۱۲۴
- دزدان دریایی..... ۱۲۵

فصل هشتم: مکان‌های وانمودسازی: محیط‌هایی برای بازی وانمودی ۱۲۷

- محیط‌های بازی سرپوشیده (داخلی) ۱۳۰

تهیه فضاهای بازی ۱۳۴

- کنج خانه..... ۱۳۴
- کنج لباس پوشیدن..... ۱۳۴
- کنج علمی..... ۱۳۵
- کنج هنر..... ۱۳۶
- کنج مخفی‌گاه..... ۱۳۶
- محیط‌های ویژهٔ دیگر..... ۱۳۶
- اسباب‌بازی‌های اتاق بازی..... ۱۳۷

فصل نهم: بازی‌های خاص برای زمان‌های معین ۱۵۱

فعالیت ۱: بازی‌هایی که انتظار کشیدن را تحمل‌پذیر می‌کنند ۱۵۵

- ۱۵۵ کیف انتظار
- ۱۵۶ کاشف
- ۱۵۶ بازی کلمات
- ۱۵۷ بازی درباره ماشین‌ها
- ۱۵۷ بازی حدس زدن
- ۱۵۷ بازی ترانه‌ها
- ۱۵۸ نقاشی شراکتی
- ۱۵۸ مکان‌های تخیلی

فعالیت ۲: گردش و بیرون رفتن ۱۵۸

- ۱۵۹ در فروشگاه بزرگ
- ۱۵۹ در بازارچه
- ۱۵۹ در بانک

فعالیت ۳: ماجراهای خانگی ۱۶۱

- ۱۶۱ غذا
- ۱۶۲ حمام
- ۱۶۲ وقت خواب
- ۱۶۳ در بستر بیماری
- ۱۶۵ جشن تولد

فصل دهم: استفاده از تلویزیون برای پروراندن تخیل ۱۶۹

- ۱۷۲ خبر بد: آثار مخرب تلویزیون بر کودکان
- ۱۷۵ خبر خوب: اثرات مثبت و سازنده تلویزیون
- ۱۷۵ تعیین مقررات
- ۱۷۷ محدودیت‌های زمانی
- ۱۷۷ انتخاب برنامه مناسب
- ۱۸۰ تماشای تلویزیون همراه با کودک
- ۱۸۳ نکته‌ای درباره دیگر رسانه‌های الکترونیکی
- ۱۸۳ قابلیت V-CHIP

فعالیت ۱: بازی‌های تلویزیونی ۱۸۴

- ۱۸۴ بیا پیدایش کنیم
- ۱۸۴ تماشای برنامه هوشناسی
- ۱۸۴ موسیقی و ترانه در تلویزیون
- ۱۸۴ حدس بزن من کی ام
- ۱۸۵ کنار آمدن یا دیگران
- ۱۸۵ پیام‌های بازرگانی
- ۱۸۶ تو در تلویزیونی

پیش‌گفتار

تخیل یکی از بزرگ‌ترین منابع ناشناخته در پرورش توانایی یادگیری کودک، شکل‌گیری معنای «خود» و لذت بردن از شادی ناشی از خلاقیت‌های اوست. مهارت‌های تخیلی تقریباً همه کودکان در سنین پیش از دبستان به‌طور طبیعی رشد می‌یابد، ولی والدین و نخستین مربیان با تشویق‌های بیشتر و جهت‌دهی به تخیل کودک خردسال نقش مهمی در گسترش این نیرو دارند.

در جوامع امروزی کودکان به سهولت، از طریق تلویزیون و فیلم‌های سینمایی، به تصاویر خشونت‌آمیز و نیز محرک جنسی دسترسی می‌یابند که این امر موجب نگرانی درباره از بین رفتن معصومیت، و تباهی کودکی شده است. در عین حال برای آموزش کودکان به دنبال روشی هستیم که درک آنان را در زمینه هنر و موسیقی، مفاهیم ریاضی و زبان تسریع کند؛ حتی پیش از این که راه رفتن را بیاموزند. بنابراین، ضمن این که جامعه نگران از دست رفتن معصومیت کودکان است درصدد شتاب بخشیدن به مهارت‌هایی مثل آموزش کار با رایانه است که باید عمده‌تأ در جریان رشد طبیعی او و براساس کنجکاوی ذاتیش حاصل شود.

اما نقش والدین و مربیان در تحقق یافتن چنین کودکی چیست؟ مسئولان آموزشی بیشتر نگران کمبود معلمان علوم و ریاضی‌اند اما کسی نگران نیاز به پرورش تخیل و رؤیانیست. در این کتاب سعی می‌کنیم والدین، مربیان، مراقبان کودک و دانشجویان رشته‌های آموزش و پرورش و

رشد کودک را ترغیب کنیم که به گفته کارل گروس^۱، روان‌شناس هلندی اوایل قرن بیستم، بیشتر توجه کنند. او معتقد بود: «وظیفه کودک بازی کردن است».

نتایج ۳۰ سال تحقیق در زمینه بازی‌های تخیلی کودکان نشان می‌دهد که این بازی‌ها برای کودکان سرگرم‌کننده است و در ضمن آنان را برای بسیاری از مهارت‌های ضروری مدرسه و زندگی آینده آماده می‌کند. این مهارت‌ها در نمودار مهارت‌های پرورش یافته از راه وانمودسازی^۲ در صفحات بعدی آمده و با جزئیات بیشتر در فصل یک «فواید وانمودسازی برای کودکان» درباره آن بحث شده است.

وانمودسازی: ما و برخی از همکارانمان ضمن تحقیقات گسترده در مورد بازی‌ها و فعالیت‌های تخیلی کودکان و نیز مشارکت مستقیم بزرگترها در این بازی‌ها مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و بازی‌هایی برای رشد تخیل کودکان پیش از دبستان و لذت بردن بیشتر آنان از بازی طراحی کرده‌ایم. مراحل، فعالیت‌ها و بازی‌هایی که در این کتاب آورده‌ایم به والدین، مربیان و بزرگسالانی که با کودکان تعامل دارند کمک می‌کند برای آنان بازی‌های مفیدتری را ترتیب دهند. همچنین، این منابع برای پروراندن و رشد استقلال تخیل کودکان سازمان‌دهی شده‌اند. این کتاب در مجموع شامل اهمیت جنبه‌های متفاوت بازی وانمودسازی و تخیل در رشد سالم کودک است که پس از به کارگیری مجموعه فعالیت‌ها یا بازی‌های مناسب در خانه، مراکز نگهداری کودک یا کودکانستان است. ما این فعالیت‌ها را با کودکان ۲ تا ۵ ساله بسیاری آزمایش کردیم. در ضمن، این بازی‌ها را دیگران نیز به کار گرفته‌اند. آن‌ها براساس معتبرترین مدارک علمی موجود، بازی‌هایی هستند ساده و عملی، و افزون بر این، چنان نشاطی به وجود می‌آورند که والدین و مربیان اوقاتی را که با کودکان سپری می‌کنند بسیار لذت‌بخش‌تر خواهند یافت.

برای والدین و مربیان علاقه‌مند فهرستی از کتاب‌ها و موسیقی‌هایی که قدرت تخیل کودک پیش‌دستانی را افزایش می‌دهند تهیه کرده‌ایم. همچنین، در انتهای کتاب برای خوانندگانی که مایل به مطالعه بیشتر در زمینه تحقیق روان‌شناختی درباره وانمودسازی و نمایشنامه‌های اجتماعی عاطفی‌اند، فهرستی از منابع تهیه کرده‌ایم. بهر حال، موضوع اصلی کتاب حاضر این است که نشان دهد با کم‌ترین امکانات نیز می‌توانیم خیال‌پردازی را در کودکان برانگیزیم. اشتیاق و آگاهی فرد بزرگسالی که بازی‌ها و داستان‌ها و تمرین‌های شرح داده شده را به کار می‌برد، مهم‌ترین ابزار برای برانگیختن منابع تخیل کودک است.

^۳ دکتر دروتی جی. سینگر
^۴ دکتر جروم ال. سینگر
^۵ دانشگاه ییل

1. Karl Groos

2. make believe

3. Dorothy G. Singer, Ed.D.

4. Jerome L. Singer, Ph.D.

5. Yale University

مقدمه

پس از مطالعه این کتاب والدین و مربیان درخواهند یافت بازی‌هایی که در این کتاب آورده‌ایم به کودکان کمک می‌کنند یاد بگیرند چگونه قدرت تخیل خود را پرورش دهند. کودکانی که دارای مهارت‌های بازی‌های وانمودسازی‌اند، اعتماد به نفس (خودباوری) بیشتری دارند و وقتی خلاقیت خود را در بازی دنبال می‌کنند با ایجاد تنوع در آن، دیگر نیاز ندارند وقت زیادی برای آنان صرف کنید. فواید کلی بازی تخیلی در فصل اول «فواید وانمودسازی برای کودکان» مورد بحث قرار می‌گیرد، و فواید ویژه هر فعالیت مثل فواید حرکتی، حسی و نقش بازی کردن در ابتدای هر فصل ارائه می‌شود.

والدین و مربیانی که دوست دارند با نیازهای کودکانشان هماهنگ شوند، پس از مطالعه این کتاب می‌توانند محیط کودک را در خانه یا مرکز پیش‌دبستانی برای پرورش و رشد مهارت‌های تخیلی آنان آماده کنند. فعالیت‌های این کتاب باید به منزله فعالیت‌های فوق برنامه در نظر گرفته شوند؛ زیرا آن‌ها ابزاری‌اند که وقتی احساس کنید دوست دارید اوقات لذت‌بخشی را با کودکان بگذرانید، می‌توانید آن‌ها را به کار ببرید. بیش از همه از این که می‌خواهیم وقتی شما و فرزندان‌تان در شرایط مناسب برای یادگیری هستید، اوقات مسرت‌بخش‌تری هم داشته باشید.

گفتاری با والدین

سوزان و پیتر هر دو به صورت تمام وقت خارج از خانه کار می‌کنند. رفتار آنان صبح‌ها مثل برنامه‌های کوتاه تلویزیون است. این سو و آن سو می‌دوند و لباس پوشیدن و غذا خوردن و برنامه ناهار بچه‌ها را کنترل می‌کنند؛ کیف مدرسه را برای آنها آماده می‌کنند؛ خودشان نیز آماده می‌شوند، برنامه روزانه را با هم مرور می‌کنند و از اینکه کسی سرماخوردگی ندارد خدا را شکر می‌کنند؛ چون سرما خوردن کودک به این معناست که باید به دنبال پرستار بگردند یا تصمیم بگیرند کدام یک از آنان (والدین) مرخصی بگیرد. عصرها هم تقریباً به همین شکل می‌گذرد با این تفاوت که میزان انرژی مریم و بهرام کم‌تر از صبح است. آخر هفته هم خانواده در پی خرده کاری‌هایی‌اند که در طول هفته انجام نشده. آنان در هیاهوی زندگی یکنواخت و سریع خود به فرزندان خود نیز فکر می‌کنند. عبارت «با کیفیت سپری کردن زمان» مایه عذاب آنان می‌شود، و اغلب نگرانند که آیا همه فعالیت‌ها و تعاملاتی را که فرزندان پیش دبستانی‌شان برای رشد یافتن نیاز دارند، تدارک دیده‌اند؟

نگرانی‌های خانواده‌هایی که ساختارشان کمی با این خانواده متفاوت است مثلاً یک والد شاغل و دیگری در خانه یا هر دو کارمند یا معلم پاره‌وقت در مدرسه‌اند، نیز تقریباً به همین صورت است. همچنین ممکن است مشغله دیگری هم داشته باشند و دلوپس باشند که آیا وقت کافی برای خانواده‌هایشان اختصاص می‌دهند و آیا کودکان توجه کافی و مناسب را از آنان دریافت می‌کنند. بسیاری از والدین نیز نگرانند مبادا فرزندان‌شان بیش از حد درگیر درس و فعالیت‌های منظم شوند؛ یا مبادا به فرزندان‌شان زیادی اجازه می‌دهند تلویزیون تماشا کنند؛ و گروهی هم نگرانند که بازی با رایانه و بازی‌های ویدیویی مبادا فرزندان‌شان را از تعاملات اجتماعی با افراد واقعی دور کند.

بازی‌های وانمودساز این کتاب کمک می‌کند والدین برای مشارکت کودکان در فعالیت‌های تفریحی متمرکز بر بازی و تخیل و تعامل، به نگرشی انسانی دست یابند. بعضی بازی‌ها ساده‌اند و می‌توان آن‌ها را در عرض پنج یا ده دقیقه انجام داد. بعضی را می‌توان به شکل گروهی، دستوری و در فعالیت‌های روزانه مثلاً هنگام غذا خوردن یا حمام گرفتن انجام داد به شیوه‌ای که این فعالیت‌های ضروری لذت‌بخش‌تر شده و به لحظاتی توأم با همکاری مبدل گردند. احتمالاً بسیاری از آن‌ها به نظر آشنا می‌آیند و ممکن است بازی‌هایی باشند که تاکنون با فرزندان انجام داده‌اید. این فعالیت‌ها ممکن است حتی کمک کنند تجارب لذت‌بخش کودکی خودتان را به یاد بیاورید. چنین خاطره‌هایی، محرکی می‌شوند تا بازی‌های وانمودسازی بیشتری را با فرزندان‌تان انجام دهید.

این کتاب را همانند کتاب آشپزی یا هر کتاب مرجع دیگر در نظر بگیرید و با بازی‌هایی شروع کنید که برایتان جالب‌ترند یا آن‌هایی که عملی‌تر باشند. شاید فصل ۱۰ «استفاده از تلویزیون برای رشد تخیل» برای شروع، مناسب‌تر باشد؛ چون احتمالاً بعضی از برنامه‌های تلویزیون را با فرزندتان تماشا می‌کنید. با سرعت مناسب خودتان به بازی‌های دیگر بپردازید. نمودار صفحات بعدی ابعادی از رشد کودک را نشان می‌دهد که این فعالیت‌ها، هم‌زمان با آن باید افزایش یابد. از یاد نبرید که هر کودک با سرعت خاص خودش پیشرفت می‌کند. بازی‌هایی که کودک سه ساله معینی دوست دارد ممکن است برای دیگری که هم‌سن اوست بسیار ساده و خسته‌کننده یا بسیار سخت و ناامیدکننده باشد. برای این که بازی‌های این کتاب برای هر کودک ۲ تا ۵ ساله متناسب شوند می‌توانید در بیشتر آن‌ها تغییراتی ایجاد کنید. ابتدا از بازی‌های ساده‌تر شروع کنید و بازی‌هایی را که به تلاش بیشتری نیاز دارند، بعد انجام دهید. بازی‌ها را امتحان کنید، حتی به آن‌ها شاخ و برگ دهید تا خوشایند شوند. مهم این است که شما و فرزندتان موفقیت و شادی را احساس کنید.

گفتاری با مربیان

کتی مربی مهد کودک است. ثبت نام دانش‌آموزان در این مهد کودک هر سال رو به افزایش است، اما مدیر کتی همچنان باید تابع مقررات رسمی باشد و مطمئن شود که برای همه کلاس‌ها مربی کافی وجود دارد. تعداد والدین داوطلب هم به علت این که بیشتر مادرها شاغل شده‌اند و تعداد تک‌والدها افزایش یافته، کم شده است. کتی وقت کمی برای گذراندن باگروه‌های کوچک کودکان را دارد، اما در همین مدت نیز نیاز بچه‌ها به بازی تخیلی را تشخیص می‌دهد. کتی کتاب‌های زیادی درباره اهمیت آماده کردن کودک برای کودکان خوانده، اما نمی‌خواهد مهارت‌های شناختی مثل شناسایی اعداد، رنگ‌ها، اشکال و الفبا را با روشی انعطاف‌ناپذیر و طوطی‌وار آموزش دهد. این سؤال برای او مطرح شده که چگونه می‌توان این مفاهیم را از راه بازی‌های تخیلی به کودکان آموزش داد. او همچنین معتقد است برای کودکان یادگیری ابرازخود^۱ بسیار مهم است. همچنین مهارت‌های اجتماعی از قبیل سهیم شدن، رعایت نوبت و همکاری کردن برای کودکان پیش‌دبستانی ضروری اگر نباشند، دست‌کم مفیدند. مربیانی مثل کتی درخواهند یافت که در بازی‌های این کتاب بسیاری از دغدغه‌های آنان را در نظر گرفته‌ایم. فعالیت‌های وانمودسازی که در این جا توضیح داده‌ایم در رشد این مهارت‌ها و حتی فراتر از آن به کودکان کمک می‌کنند.

۱. بیان حال self-expression

در مقام مربی ممکن است بخواهید این بازی‌ها را به کمک دستیار انجام دهید. وقتی قرار است به کلاسی بیست نفره بپردازید، نمی‌توانید وقت خود را فقط صرف برخی از آنان کنید. هر بار گروه متفاوتی از کودکان را برای بازی‌های آزاد انتخاب کنید و با سرگرم کردن آنان به بازی تخیلی و کنترل‌گاہ به گاہ آنان، به همهٔ کودکان توجه نشان دهید. اگر کودکان در جایی به بن‌بست رسیدند خیلی ساده عنصر بعدی بازی را به آنان معرفی کنید. بازی‌هایی هم برای گروه‌های بزرگتر در نظر گرفته شده؛ مثلاً بازی‌های «رستوران و گردش»، بسیاری از این کودکان را سرگرم می‌کنند؛ و در ضمن به فعالیت‌هایی می‌پردازند که مهارت‌های حرکتی یا بیان احساسات را در آنان پرورش می‌دهد.

نمودار صفحات بعدی راهنمای مفیدی برای مربیان است. اگر کودکی در کلاس احتیاج به توجه بیشتر دارد، این نمودار کمک می‌کند تمرین‌های مناسب را به کار ببرید. همچنین این نمودار به سبب معرفی حوزه‌های ویژهٔ رشد که معمولاً مربیان علاقه‌مندند در آن زمینه‌ها کار کنند، مفید واقع می‌شود. نمودار همراه با فعالیت‌ها به شما کمک می‌کنند مهارت‌هایی را که کودکان برای ورود به مدرسه نیاز دارند، پرورش دهید؛ و هم‌زمان به کودکان فرصت می‌دهد به فعالیت‌هایی بپردازند که در آن همهٔ تلاششان را به کار می‌گیرند؛ یعنی: بازی.